

Σχεδιασμός και υλοποίηση διδασκαλιών και με τη χρήση ψηφιακών μέσων

προαπαιτούμενες γνώσεις, εργαλεία σχεδιασμού, βιωματική
εφαρμογή - παρουσίαση έργου, κριτικός αναστοχασμός

Σ. Κ. ΚΡΑΣΣΑΣ & Ν. Μ. ΣΑΛΤΕΡΗΣ

Σχολικοί Σύμβουλοι Δημοτικής Εκπαίδευσης Αττικής

Περίληπτικά

- Τα δομικά στοιχεία της διδασκαλίας και βασικά ερωτήματα του διδάσκοντος
- Διάγραμμα διδασκαλίας
- Βασικά μοντέλα / τύποι, μέθοδοι και μορφές διδασκαλίας
- Δομή άμεσης διδασκαλίας
  - Θεωρητική προσέγγιση
  - Διδακτικό πλαίσιο / μοντέλο
  - Κριτική προσέγγιση

Τα δομικά στοιχεία της διδασκαλίας και βασικά ερωτήματα του διδάσκοντος

● Α. ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ:

- διδακτέα ύλη,
- τι πρέπει να μάθουν οι μαθητές,
- ικανότητα κρίσης,
- επίλυσης προβλημάτων,
- απόκτηση δεξιοτήτων, στάσεων και αξιών.

ΔΙΔΑΣΚΩΝ:

τι θα διδάξω με ποιο σκοπό και ποιους στόχους;

Τα δομικά στοιχεία της διδασκαλίας και βασικά ερωτήματα του διδάσκοντος

• Β. ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ:

- με ποιο τρόπο θα διδαχτεί το περιεχόμενο και
- πώς θα υλοποιηθούν ο σκοπός και οι στόχοι
π.χ. με απομνημόνευση, με επιδίωξη ανάπτυξης γνωστικών δεξιοτήτων, με μεταγνωστικές στρατηγικές;

ΔΙΔΑΣΚΩΝ:

με ποια μέθοδο (*άμεση διδασκαλία, διαλογική, ομαδοσυνεργατική*) και με ποια εποπτικά μέσα;

Τα δομικά στοιχεία της διδασκαλίας και βασικά ερωτήματα του διδάσκοντος

• Γ. ΠΛΑΙΣΙΟ:

- τα στοιχεία που δημιουργούν τις προϋποθέσεις μάθησης, δηλαδή:
  - το παιδαγωγικό κλίμα της τάξης,
  - οι σχέσεις διδασκόντων – μαθητών,
  - η καθοδήγηση και η διοίκηση του σχολείου,
  - η παρεχόμενη ενθάρρυνση.

ΔΙΔΑΣΚΩΝ:

πώς συμβάλλω, ως διδάσκων, στην ανάπτυξη θετικού παιδαγωγικού κλίματος, πώς συνεργάζομαι για την ανάπτυξη της παιδαγωγικής φυσιολογίας της σχολικής μονάδας;

Τα δομικά στοιχεία της διδασκαλίας και βασικά ερωτήματα του διδάσκοντος

- **Δ. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ:**

Διαπίστωση του βαθμού επίτευξης των στόχων.

ΔΙΔΑΣΚΩΝ:

- α) με ποιους τρόπους και ποια μέσα αξιολόγησα αρχικά το προς διδασκαλία γνωστικό αντικείμενο και τις σχετικές με το προς διδασκαλία γνώσεις των μαθητών μου;
- β) κατά τη διάρκεια της διδασκαλίας, το βαθμό ανταπόκρισης των διδακτικών ενεργειών και των μαθητών στο ρυθμό επίτευξης των στόχων και τέλος,
- γ) αν το προς διδασκαλία αντικείμενο τελικά καταστεί μέρος των γνώσεων του συνόλου των μαθητών μου.

Διάγραμμα διδασκαλίας

ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ

- **ΑΝΑΛΥΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ**
- **ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΑ**
- **ΥΠΟΔΟΜΗ**
- **ΕΠΟΠΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ**
- **ΠΡΟΨΠΑΡΧΟΥΣΕΣ ΓΝΩΣΕΙΣ**
- **ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΗ & ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΜΑΘΗΤΩΝ**
- **ΓΝΩΣΕΙΣ, ΙΚΑΝΟΤΗΤΕΣ & ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ ΔΙΔΑΣΚΟΝΤΑ**

ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ

- **ΜΕΘΟΔΟΣ** (άμεση διδασκαλία, ερευνητική, ομαδοσυνεργατική, project)
- **ΜΟΡΦΗ** (μονόλογος, διάλογος, επίδειξη, ανακάλυψη, διερεύνηση, αμοιβαία, οργάνωση σε ομάδες),
- **ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ** ή **ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ** (σειρά ενεργειών)

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

- **ΤΡΟΠΟΙ ΚΑΙ ΜΕΣΑ ΓΙΑ ΝΑ ΔΙΑΠΙΣΤΩΘΕΙ Η ΕΠΙΤΕΥΞΗ ΤΟΥ ΣΚΟΠΟΥ ΚΑΙ ΤΩΝ ΣΤΟΧΩΝ ΤΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ**

Βασικά μοντέλα / τύποι, μέθοδοι και μορφές διδασκαλίας

ΤΥΠΟΙ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ / ΣΕ ΣΧΕΣΗ	ΜΕ ΤΟ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ	ΤΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ	ΚΑΙ ΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ	ΑΝΑΜΕΝΟΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΣΕ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΟΡΘΗΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ
Παραδοσιακός τύπος διδασκαλίας	Άντληση πληροφοριών αποκλειστικά από το εγχειρίδιο, ο δάσκαλος δίνει έμφαση στην «ιστορία» των πραγμάτων που παρουσιάζει ο ίδιος.	Κυριαρχεί η απομνημόνευση, οι ασκήσεις επανάληψης και ο δάσκαλος είναι αναγκασμένος να μιλάει συνεχώς .	Η τάξη πειθαρχεί και υπακούει αναγκαστικά το δάσκαλο. Όταν εγείρονται αντιρρήσεις υποχωρούν μπρος στην αυθεντία του, διαφορετικά καταστρέφεται η μαθησιακή διαδικασία.	Υψηλό επίπεδο ακαδημαϊκών γνώσεων, στιβαρή υποδομή για ανάπτυξη κριτικής σκέψης χωρίς εγγύηση για την επίτευξή της. Ασθενής ανάπτυξη δεξιοτήτων επικοινωνίας και εργασίας σε ομάδες. Χαμηλή κοινωνική αυτονομία εκπαιδευόμενων.

ΤΥΠΟΙ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ / ΣΕ ΣΧΕΣΗ	ΜΕ ΤΟ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ	ΤΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ	ΚΑΙ ΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ	ΑΝΑΜΕΝΟΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΣΕ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΟΡΘΗΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ
---	------------------------------	--------------------------	---------------------------	--

Διαλογικός τύπος διδασκαλίας	Παρουσιάζονται διάφορα θέματα από το διδάσκοντα, που παρακινεί τους μαθητές να εκθέσουν τις απόψεις τους γύρω από αυτά.	Τα θέματα συζητούνται από τη τάξη. Επιτρέπονται οι αντιδικίες για το ποια άποψη είναι κυρίαρχη και με την καθοδήγηση του διδάσκοντα οι μαθητές οδηγούνται στην αλήθεια, που πρέπει να γίνει και συναισθηματικά αποδεκτή από τους μαθητές.	Υπάρχει κλίμα αποδοχής και σεβασμού των διαφορετικών απόψεων, αλλά διατηρείται ο ατομικισμός των παρεμβάσεων.	Δεν αποκλείει την επίτευξη υψηλού επιπέδου ακαδημαϊκών γνώσεων, διευκολύνει την ανάπτυξη δεξιοτήτων επικοινωνίας με παράλληλη εμπέδωση της πεποίθησης ότι η ατομική αναζήτηση της αλήθειας είναι εφικτή. Επικράτηση των πλέον προικισμένων με πολιτιστικό κεφάλαιο μαθητών.
---	---	---	---	---

ΤΥΠΟΙ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ / ΣΕ ΣΧΕΣΗ	ΜΕ ΤΟ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ	ΤΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ	ΚΑΙ ΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ	ΑΝΑΜΕΝΟΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΣΕ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΟΡΘΗΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ
------------------------------	-------------------	---------------	----------------	---

<p>Διαλεκτικός τύπος διδασκαλίας</p>	<p>Καθορισμός του θέματος ενασχόλησης από κοινού (δάσκαλος + μαθητές). Παροχή επεξηγήσεων εκ μέρους του διδάσκοντα, που επιβλέπει και καθοδηγεί την και εργασία των μαθητών του, που συνήθως ομαδικά προσπαθούν να συλλέξουν πληροφορίες για τα πράγματα, να τα κατανοήσουν και να κατανοήσουν (μεταγνωστικό) πώς έγινε εφικτό αυτό και με ποιους τρόπους οδηγήθηκαν στην αναζήτηση των σχέσεων μεταξύ των πραγμάτων, κατηγοριοποιώντας γνώσεις, έννοιες και προβαίνοντας σε κρίσεις.</p>	<p>Επικρατεί η κριτική και ανακαλυπτική μέθοδος προσέγγισης των πληροφοριών και της γνώσης με χρήση πολλαπλών εναλλακτικών μεθόδων διδασκαλίας, που δεν αποκλείει την μειούμενη καθοδήγηση εκ μέρους του διδάσκοντα. Το λάθος όχι μόνο αναγνωρίζεται ως πιθανότητα και δεν τιμωρείται, αλλά αξιοποιείται κατά τη διδασκαλία, στην προσπάθεια να βρεθούν παρακαμπτήριοι οδοί στην γνωστική και μεταγνωστική προσέγγιση του προς εξέταση θέματος.</p>	<p>Οι δάσκαλος ως διαμεσολαβητής ή διευκολυντής της αναζήτησης της γνώσης και της αφομοίωσης αξιών και στάσεων, μοιάζει να ερευνά το προς εξέταση θέμα μαζί με τους μαθητές του. Στην τάξη διευκολύνεται η ελεύθερη επικοινωνία των μαθητών, που συνήθως εργάζονται ομαδικά και υποστηρίζεται η αλληλοκατανόηση.</p>	<p>Η επίτευξη υψηλού επιπέδου ακαδημαϊκών γνώσεων πραγματοποιείται με αργούς ρυθμούς, ιδιαίτερα για τους μαθητές με χαμηλό πολιτιστικό κεφάλαιο. Όταν επιτευχθεί η απαιτούμενη συσσώρευση ακαδημαϊκών γνώσεων, συνοδεύεται από δεξιότητες αναζήτησης, αξιολόγησης οργάνωσης, διάκρισης και αξιολόγησης πληροφοριών, κριτική σκέψη και μεταγνωστικές δεξιότητες.</p>
---	---	---	--	---

Άμεση / κατευθυνόμενη διδασκαλία

- Κλασική διδακτική πρακτική την οποία όλοι *λίγο πολύ γνωρίζουμε* κυρίως διαμέσου της εμπειρίας.

Άμεση / κατευθυνόμενη διδασκαλία

- Στηρίζεται επιστημονικά σε μοντέλα της **μπιχεβιοριστικής σχολής** των θεωριών μάθησης.
- Είναι **δασκαλοκεντρική**.
- Έχει σαφή ακαδημαϊκό προσανατολισμό.
- Ανά διδακτική ενότητα καθορίζει συγκεκριμένους και σαφείς **διδακτικούς στόχους** και **μέσα** για την επίτευξή τους.
- Γνωστοποιεί στους μαθητές τους στόχους, την προς αφομοίωση ύλη, τη μέθοδο και τις ενέργειες για την επίτευξή τους καθώς και το πλαίσιο αξιολόγησης για την επίτευξη των στόχων (όταν εφαρμόζεται με συνέπεια).

Άμεση / κατευθυνόμενη διδασκαλία: ο δάσκαλος

- Ο μονόλογος του δασκάλου (συνήθως εισαγωγικός και ερμηνευτικός) έχει συγκεκριμένη χρονική έκταση και ακολουθείται από περιόδους άσκησης των μαθητών κατά την οποία επιδιώκεται υψηλός βαθμός επιτυχίας των μαθητών, δηλαδή μίμησης του τύπου και της δομής της σκέψης και των γνώσεων του δασκάλου.
- Συνήθως ακολουθεί το συνολικά το σχήμα:
πληροφόρηση, επίδειξη παραδειγμάτων, καθοδήγηση κατά – την ατομική ή ομαδική – εξάσκηση, επισήμανση δυσκολιών, ανατροφοδότηση, επανάληψη, ατομική εργασία του μαθητή στο σπίτι.

Άμεση / κατευθυνόμενη διδασκαλία: το κλίμα

- Ψυχολογικά – παιδαγωγικά στηρίζεται και απαιτεί τη δημιουργία κλίματος αποδοχής της όλης διδακτικής διαδικασίας εκ μέρους των μαθητών, συγκεκριμένα εσωτερικά (ακαδημαϊκή επιτυχία) και εξωτερικά (βαθμολογία, συναγωνισμό) κίνητρα εκ μέρους των μαθητών, καθώς και ενθάρρυνση και σταθερή παρακίνηση εκ μέρους των γονέων και των εκπαιδευτικών, σε σχέση με τους μακροπρόθεσμους ακαδημαϊκούς στόχους (καριέρα) των μαθητών, οι οποίοι θεωρείται ότι θα τους συνειδητοποιήσουν προϋούσης της ανάπτυξής της (ηλικιακή και γνωστική).

Άμεση / κατευθυνόμενη διδασκαλία: η δομή

- Προσανατολισμός
- Παρουσίαση μαθήματος
- Καθοδηγημένη ομαδική εργασία
- Καθοδηγημένη ατομική εξάσκηση
- Αξιολόγηση - Ανατροφοδότηση
διαμέσου επαίνων
- Ανεξάρτητη ατομική εξάσκηση

Προσανατολισμός

- Επανάληψη Προηγούμενου
- Περιγραφή και καθορισμός διδακτικών στόχων
- Περιγραφή και καθορισμός διδακτικών διαδικασιών

Παρουσίαση μαθήματος

- Προσφορά – επίδειξη νέας έννοιας / δεξιότητας
- Οπτικοποίηση – νέου μαθήματος
- Έλεγχος βαθμός κατανόησης από τους μαθητές

Καθοδηγημένη ομαδική εργασία

- Η ομάδα των μαθητών (τάξη) επεξεργάζεται με τη βοήθεια του δασκάλου το νέο αντικείμενο.
- Οι μαθητές απαντούν στις κλειστές και μερικώς ανοιχτές ερωτήσεις του δασκάλου (έλεγχος κατανόησης).
- Επανατροφοδότηση μαθητών με σωστές απαντήσεις – επανορθωτική διδασκαλία.
- Παρουσίαση από το δάσκαλο μιας σχηματοποιημένης μορφής του μαθήματος.

Ανεξάρτητη ατομική εξάσκηση

- Ανεξάρτητη εξάσκηση μαθητών στο σπίτι και σπανιότερα στο σχολείο.
- Αξιολόγηση της εργασίας τους εκ μέρους του εκπαιδευτικού και ανατροφοδότηση μαθητή μετά από συγκεκριμένο χρονικό διάστημα.
- Ανεξάρτητες ασκήσεις συνεχίζονται για μεγάλο χρονικό διάστημα (τακτικές επαναλήψεις).

Σύμφωνα με τον Gagné η καθοδηγούμενη διδασκαλία καλύπτεται από τα παρακάτω βήματα

- Διέγερση προσοχής μαθητών.
- Πληροφόρηση σχετικά με το στόχο ή στόχους τους μαθήματος.
- Ανάκληση των προηγούμενων στοιχείων, γνώσεων ή δεξιοτήτων.
- Παρουσίαση (εποπτική) του προς μάθηση υλικού.
- Πρόβλεψη για οδηγίες μάθησης (μεταγνωστική περιγραφή).
- Πρόκληση ενεργειών μαθητών.
- Επανατροφοδότηση ως προς την ορθότητα των ενεργειών των μαθητών.
- Ενίσχυση της συγκράτησης και μεταφοράς της μάθησης – νέας γνώσης.

Κριτική προσέγγιση του μοντέλου της κατευθυνόμενης διδασκαλίας

Θετικά

- Υψηλές ακαδημαϊκές επιδόσεις σε σαφώς προσδιορισμένα διδακτικά αντικείμενα, όπως η ανάγνωση και κατανόηση κειμένων, οι μαθηματικές έννοιες και η επίλυση συγκεκριμένου τύπου προβλημάτων.
- Κινητοποίηση δασκάλου με συγκεκριμένο τρόπο εργασίας, εμπιστοσύνη στον ακαδημαϊκό ρόλο του σχολείου.
- Λειτουργικό μοντέλο, ελαχιστοποιεί προβλήματα οργάνωσης και προσφοράς της διδακτέας ύλης, αφού προσανατολίζει την όλη διδακτική και παιδευτική διαδικασία σε καθαρά ακαδημαϊκό περιεχόμενο.

Επιφυλάξεις

- Γίνεται μεταφορά μάθησης σε άλλους τομείς, εκτός του ακαδημαϊκού;
- Έχει την καταλληλότητα ως μέθοδος για την επίτευξη σύνθετων και υψηλών απαιτήσεων διδακτικών στόχων;
- Είναι κατάλληλη μόνο για μικρούς σε ηλικία μαθητές και για τη διδασκαλία των «βασικών» και «ταιριάζει» κυρίως σε μαθητές οι οποίοι κατάγονται από κοινωνικά στρώματα με χαμηλό κοινωνικό και μορφωτικό επίπεδο;
- Μπορεί να συμπεριλάβει μορφές αυτόνομης δημιουργικής μάθησης;
- Περιορίζει το ρόλο του δασκάλου σε ένα καθαρά αναπαραγωγικό, μηχανιστικό πλαίσιο δράσης;
- Λαμβάνει υπόψη τη δημιουργικότητα και τις επιθυμίες των μαθητών;
- Λαμβάνει υπόψη τις σύγχρονες ανάγκες εξελιγμένων μεταβιομηχανικών κοινωνιών σχετικά με τις ικανότητες που οφείλουν να αναπτύξουν οι σημερινοί μαθητές και αυριανοί εργαζόμενοι διαμέσου του σχολικού συστήματος;

Πρόταση

- Εμπλουτισμός της διδακτικής προσέγγισης της άμεσης διδασκαλίας με:
  - στοιχεία διαλογικής και διαλεκτικής διδασκαλίας,
  - τη χρήση ΤΠΕ,
  - μορφές συνεργατικότητας (εργασία σε ομάδες),
  - βιωματικές προσεγγίσεις,
  - διαθεματικές δραστηριότητες,
  - διεπιστημονικές συνάψεις,
  - κριτική σκέψη,
  - ...

Ενώ η επικέντρωση της
παιδαγωγικής και της διδακτικής
αφορούν στο τι και πώς θα
διδάξουμε, η πραγματικότητα του
σχολείου αφορά το ποιον θα
διδάξουμε και τι θα του μάθουμε...

...εδώ έρχεται ο αναντικατάστατος ρόλος του δασκάλου γιατί...

Τη λέξη δάσκαλος, ανάμεσα στις τάξεις των άλλων επαγγελματιών, τη λαβαίνω ωςάν το όργανο, χάρη στο οποίο ο άνθρωπος ξεπέρασε τη φύση και ανοίχτηκε στην ιστορία.

Λιαντίνης, Δ. (1991). Η εντολή του Ρουσσώ και η παρακοή των δασκάλων. Πηγή: <http://www.liantinis.org>

Σας ευχαριστούμε για την προσοχή σας.